

Yhteiskunnallinen puhe ja polarisaation hiljentämät

9.9.2025

Uskallatko sanoa mielipiteesi yhteiskunnallisista aiheista julkisesti työpaikalla tai ystäväporukassa? Entäpä jos aihe on kiistanalainen ja näkemyksesi vaikuttaa olevan vähemmistössä? Jäätkö mieluummin hiljaa kärjistyneiden keskustelujen keskelle?

Maarit Mäkinen

Kirjoittaja on YTT ja yliopistotutkija Tampereen yliopiston Viestintätieteiden tutkimuskeskuksessa ja vastaava tutkija Media-alan säätiön rahoittamassa tutkimushankkeessa Polarisaation hiljentämät. Vastakkainasettelun haasteista median mahdollisuuksiin.

Yhteiskunnallinen keskusteluilmapiiri on monien suomalaisten mielestä mennyt huolestuttavaan suuntaan. Tutkimusten mukaan yhä useammat ovat [kylästyneitä voimakkaaseen vastakkainasetteluun](#), mikä vähentää halukkuutta osallistua

keskusteluihin. Tutkimushankkeemme [Polarisaation hiljentämät](#) teettämässä kansalaiskyselyssä 80 % vastaajista piti nykyistä keskusteluilmapiiriä osallistumisen näkökulmasta liian kärjistyneenä.

Millaiset tekijät sitten johtavat monien hiljenemiseen nykyisessä keskusteluilmastossa? Tietyt aiheet, kuten politiikka ja uskonto, koetaan usein [hankaliksi keskustelun aiheiksi](#). Lisäksi yhteiskunnalliseen kriisiin tai tilanteeseen liittyvät [kiistanalaiset aiheet](#), kuten aiemman [korona-ajan rajoitukset](#) tai [maahanmuutto](#), voivat kärjittää keskusteluja. Nykyisin jakautuminen on jyrkentyneet myös monissa globalisaatioon liittyvissä ja sosiokulttuurisissa aiheissa, kuten ilmasto, ravinto tai seksuaalinen suuntautuminen.

Hankala aihe ei kuitenkaan välttämättä ole ratkaisevin tekijä osallistumattomuudessa. Tutkimuksemme kansalaiskyselyn mukaan väärinymmärretyksi tulemisen pelko estää monia osallistumasta keskusteluihin. Keskustelukulttuuri vaikuttaisi muuttuneen jännitteisemmäksi.

Toteutuuko sananvapaus, jos emme uskalla käyttää sitä?

Jos yhä useammat ihmiset pidättäytyvät ilmaisemasta mielipiteitään, käsittelemättömät asiat jäävät kytemään ja äänekkäimpien näkemykset vahvistuvat entisestään. Monesti ihmisten on helpompi myönteillä vallitsevia näkemyksiä tai jättäytyä hiljaa, mikä syventää polarisaatiota. Jännitteisessä keskusteluilmapiirissä hiljenemiseen voivat johtaa esimerkiksi ristiriitojen välttäminen tai jopa sosiaalisesti eristetyksi tulemisen pelko. Käsitys vallitsevista näkemyksistä voi kuitenkin olla vääristynyt, jos hiljainen vähemmistö ei pääse kuuluville. Hiljainen vähemmistö saattaa osoittautua enemmistöksi.

Sosiaalisesti rakentunut hiljaisuus estää sananvapauden ja demokratian kattavaa toteutumista, jos osa kansalaisista jättää mielipiteensä ilmaisematta. Puhumattomuuden vuoksi olennaista tietoa voi jäädä kuulumattomiin ja kriittiset asiat ratkaisematta, mikä rapauttaa yhteiskunnallista luottamusta ja ajaa ihmisiä samanmielisten kupliin. Tilanteessa on lisäksi vaarana yleisen mielipiteen väärintulkinta, jolloin mielipideilmasto voi näyttäytyä tietynlaiselta tai yksimieliseltä, vaikka osa mielipiteistä on jäänyt huomioimatta.

Puhumattomuuden vuoksi olennaista tietoa voi jäädä kuulumattomiin ja kriittiset asiat ratkaisematta, mikä rapauttaa yhteiskunnallista luottamusta ja ajaa ihmisiä samanmielisten kupliin.

Sananvapaus on Suomessa turvattu lailla ja ihmisoikeussopimuksella eikä sen toteutumista juurikaan kyseenalaisteta. Suomi on myös menestynyt kansainvälisissä sananvapautta mittaavissa tutkimuksissa. On kuitenkin tarpeen kysyä, toteutuuko meillä sananvapaus, jos osa kansalaisista ei uskalla sanoa mielipiteitään kärjistyneen keskusteluilmapiiriin tai sosiaalisesti eristetyksi tulemisen pelossa? Monet kokevat joutuneensa tilanteeseen, jossa pitäisi valita puolensa, vaikka haluaisi pohtia tilanteita moninaisemmista näkökulmista. Samassa tilanteessa kipuilevat myös monet journalistit: [Pitäisikö toimittajan valita puolensa](#) polarisaation keskellä? Kansalaiskyselymme vastaajista 88 % oli sitä mieltä, että toimittajien pitäisi pysyä neutraalina vastakkainasettelujen keskellä, mikä on linjassa myös aiempien tutkimusten kanssa.

Mitä jää sanomatta?

Tutkijat ja järjestötoimijat ovat pyrkineet vastakkainasettelun vähentämiseen luomalla turvallisia ja [dialogisia mahdollisuuksia yhteiskunnallisille keskusteluille](#). Näissä on pyritty kaikenlaisen syrjinnän ja häirinnän kieltämiseen sekä tasa-arvoisen keskustelun rakentamiseen. Turvallisiksi rakennettuja keskustelutiloja on kuitenkin kritisoitu yksilöiden ylisuojelevuudesta, jolloin vapaa keskustelu ja sananvapaus kapeutuvat. Yhteiskuntaa

kehittävään keskusteluun kuuluvat myös ristiriidat, erimielisyys ja epämiellyttävät mielipiteet. Ongelmaksi jää ristiriitojen keskellä hiljeneminen, mikä yleistyvänä ilmiönä jättää osan näkemyksistä huomioimatta.

Tampereen yliopiston viestintätieteiden tutkimuskeskuksessa käynnistynyt [Polarisaation hiljentämät](#) -tutkimushanke etsii selityksiä ihmisten vetäytymiselle yhteiskunnallisista keskusteluista ja kartoittaa median roolia polarisoituneessa mielipideilmastossa. Medialla on keskeinen ja vaativa rooli mielipiteiden tulkitsijana ja moniäänisen julkisuustilan mahdollistajana, ja se voi toiminnallaan hillitä tai vahvistaa vastakkainasetteluja.

Tavoitteena on rikkoa sosiaalisesti rakentunutta hiljaisuutta, jolloin vastakkainasettelujen keskellä olevat näkemykset voisivat tulla tunnistetuiksi.

Tutkimushanke kehittää ratkaisukeinoja huomioimatta jääneiden kansalaismielipiteiden tulkitsemiseksi ja toimintamalleja mediataloille polarisaation keskellä toimimiseen. Tavoitteena on rikkoa sosiaalisesti rakentunutta hiljaisuutta, jolloin vastakkainasettelujen keskellä olevat näkemykset voisivat tulla tunnistetuiksi. Tutkimusta toteutetaan kansalaiskyselyllä, työpajoilla, haastatteluilla sekä media-analyysillä.

Hankkeen hypoteesina on, että vastakkainasettelujen keskellä olevien näkemysten huomioiminen voisi vähentää keskusteluilmapiirin mustavalkoisuutta ja lisätä mediajulkisuuden moniäänisyyttä. Hiljaisuuden rikkominen voi tuoda esiin huomioimatta jääneen mielipideilmaston, jossa vastakkainasettelu vaimenee. Ehkä emme lopulta olekaan niin vahvasti vastakkain kuin julkisuudessa esiintyvä puhe polarisoitumisesta antaa ymmärtää.

Lähteitä

Brandsma, B. (2017). *Polarisation: Understanding the dynamics of us versus them*. BB in media. the Netherlands.

Fishkin, J. S. (2018). *Democracy when the people are thinking, revitalizing our politics through public deliberation*. Oxford: Oxford university press.

Haapalainen, M. (2025) [Pitääkö journalismin valita puolensa, jotta maailma pelastuisi?](#) *Journalisti* 11.4. 25.

Mouffe, C., & Pietilä, V. (2009). [Keskusteleva demokratia vai kiistelevä moniarvoisuus?](#) *Media & viestintä*, 32(3).

Mäkinen, M. & Pienimäki, M. (2025) Inklusiivinen mediakulttuuri kompastuu hankaliin aiheisiin (*Kulttuuritutkimus/tulossa*).

Noelle-Neumann, E. ja Petersen, T. 2004. The spiral of silence and the social nature of man. Teoksessa *Handbook of Political Communication*, 339–356. Lawrence Erlbaum, London.

Pitkänen, V., Väyrynen, T.; Jutila, M.; K. Niemi, K.; Simonen, J. & Manninen, A. (2024). Miten Meillä Menee. Katsaus Suomalaisten Mielenmaisemaan. *E2 Tutkimuksen Katsauksia 2024*.

Saarinen, A. (2022) *Vastakkainasettelujen aika. Poliittinen polarisaatio ja Suomi*. Helsinki: Gaudeamus.

Van Dijk, T. A. (2008). *Discourse and Power*. Hampshire: Palgrave Macmillan.

Wilkman, A. (2024) Tutkimus: Julkisesta keskustelusta on tullut niin kärkeästä, että nuoret miehetkin vetäytyvät siitä, Yle,